

**Trăsăturile romanului realist
-procedee narrative-**

- Exemplificate în romanul “Ion” de Liviu Rebreanu -

I. Autorul; naratorul obiectiv(104)*

II. Cititorul(105)*

III. Opera:

1. Tehnici compozitionale:

a) descrierea in romanul realist(109)*

b) circularitatea romanului(108)*

c) caracterul simetric(108)*

-Titlurile celor doua parti ale romanului

-Titlurile de capitol

-Incipitul(108)* / Finalul(122-123)*

-Expozitiunea(110)* / Deznodamantul(122)*

-Existenta celor doua planuri

d) focalizarea -tipuri de focalizare(124)*

-efectele focalizarii(125)*

e) coerenta(121)*

2.Sursa de inspiratie – geneza (107)*

3.Conflictul(112)*; conflictele secundare(121)*

IV. Personaje:

1.Personajul principal in romanul realist(118)*

2.Personajul alter ego(120)*

()* - numarul din interiorul parantezei reprezinta numarul paginilor din “Limba si Literatura Romana, manual pentru clasa a-X-a”, autori: Mircea Marin, Carmen Ligia Radulescu, Elisabeta Rosca si Rodica Zane, editura Paralela 45. La paginile indicate se pot gasi repere folosite in realizarea acestui referat.

G. Calinescu, privindu-l pe Liviu Rebreanu din perspectiva romanului "Ion", il considera pe acesta ca fiind: "poet al omului teluric". Acelasi critic apreciaza ca intentia autorului a fost aceea de a crea o fresca a satului transilvanean din care insusi autorul s-a ridicat, iar in ceea ce priveste personajele acestui roman "nu sunt indivizi cu viata unica, ci exponenti ai clasei si generatiei".

I. Liviu Rebreanu, din acest punct de vedere nu face decat sa-si dezvaluie rolul sau de **autor realist**. Astfel, el isi propune sa reflecteze lumea in toata complexitatea sa. Personajul central este simbolic, reprezentand dragostea pentru pamant a tuturor taranilor; prin intermediul acestui reprezentant al satului, autorul reuseste sa infatiseze aceasta lume in totalitate, atat in planul continutului cat si al formei. Naratorul este obiectiv si omiscient, are acces la toate mecanismele vietii sociale, precum si la intimitatea vietii afective. "Pornind de la acelasi material taranesc, "Ion" reprezinta o revolutie si fata de lirismul samanatorist sau de atitudinea poporanista si fata de eticismul ardelean, constituind o data istorica in procesul de obiectivare a literaturii noastre epice." (E. Lovinescu) "M-am sfiit intotdeauna sa scriu pentru tipar la persoana I", marturisea Liviu Rebreanu, intrucat amestecul eului ar diminua veridicitatea subiectului.

II. **Cititorul romanului realist** este introdus intr-un univers care ii este sau ii devine familiar. Detaliul in acest tip de roman este elementul esential, pentru ca prin ansamblul acestora, opera creaza iluzia realului. Prin lectura romanului, cititorul va fi informat si "documentat", astfel incat el va putea avea senzatia ca participa in mod direct la actiune. Diferenta de data acesta este insa faptul ca cititorul se identifica adesea cu naratorul omiscient si mai putin cu personajul principal. Criteriul sau de apreciere fiind chiar intensitatea iluziei realiste. Cititorul concret al romanului "Ion" este un argument prin care se demonstreaza inca o data ca aceasta opera apartine curentului realist. Lectura romanului te face sa te simti ca o parte integranta in satul transilvanean, te face sa te regasesti in fiecare secventa de parca ai fi chiar tu in locul autorului, prezent la fiecare conversatie, gent sau chiar traire interioara.

III.1. a) O mare importanta in **realizarea unui roman realist** o are si **descrierea**. Felul in care este expusa realitatea il poate face pe cititor sa se implice intr-o mai mare masura, astfel crescand si valoarea operei. In cazul romanului "Ion", acest element este asigurat chiar de autorul sau, de Liviu Rebreanu. El foloseste descrierea pentru prezentarea cadrului actiunii (spatiu si timp): "Duminica. Satul e la hora. Si hora e pe ulita din dos, la Todosia, vaduva lui Maxim Oprea."; pentru crearea atmosferei si crearea impresiei de verosimilitate a lumii fictionale: "Hora e in toi... Locul geme de oameni... Nucii batrani de langa sura tin umbra. [...] De trpotele jucatorilor se hurduca pamantul. Zecile de perechi bat

Somesana cu atata pasiune, ca potcoavele flacailor scapara scantei, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se invaltoreste...”; o alta functie a descrierii, pe care o folosesti si Rebreanu, este includerea unui element cu valoare simbolica si de anticipare: “Tocmai atunci se tareste pe poarta, printre picioarele oamenilor, Savista, oloaga satului.”

b) In ceea ce priveste tehnica compozitionala a romanului, aceasta este **circulara**, deoarece incepe cu descrierea drumului spre satul Pripas si cu imaginea satului adunat la hora si se termina cu imaginea satului adunat la sarbatoarea hramului noii biserici si descrierea drumului dinspre satul Pripas.

c) “Opera este monumentala”, spunea E. Lovinescu. Rebreanu imbina cu maiestrie procedeele narrative, el reusind astfel sa realizeze un roman de exceptie. Printre aceste procedee regasim si **caracterul simetric**. La realizarea structurii simetrice a romanului “Ion”, contribuie mai multe elemente de compozitie:

-**titlurile celor doua parti ale romanului**, Glasul pamantului si Glasul iubirii. Fiecare dintre cele doua titluri numeste o dominanta sufleteasca a personajului principal, o porunca mai puternica decat el insusi. In scurta existenta a lui Ion, cele doua “glasuri” se impletesc, cel dintai fiind mereu prezent; aparenta lui tacere in partea ultima a romanului isi vadeste inconsistenta in scena mortii personajului cand “ii paru rau ca toate au fost degeaba si ca pamanturile lui au sa ramaie ale nimanui.”

-**titlurile de capitol** (primul fiind Inceputul, iar ultimul Sfarsitul) care contribuie la impresia de sfericitate a operei.

-**imaginile initiale si finale ale romanului**. “Ion” incepe si se incheie cu imaginea drumului spre Pripas. Daca in prima parte, soseaua “vine” sugerand astfel o introducere in actiune, in ultima se “pierde” odata cu plecarea invatatorului Herdelea, lasand loc altei generatii. Aceste doua imagini ale drumului constitue **incipitul** si **finalul** operei. Rebreanu foloseste ca model de incipit pe cel al descrierii de mediu(drumul). Astfel, el creaza o formula de inceput care se tine minte si are consecinte in desfasurarea ulterioara a operei: “Din soseaua ce vine de la Carlibaba, intovarasind Somesul cand in dreapta, cand in stanga, pana la Cluj si chiar mai departe, se desprinde un drum alb mai sus de Armadia, trece raul peste podul batran de lemn, acoperit de sindrila mucegaita, spinteca satul Jidovita...”. Finalul foloseste ca strategie descrierea care reia datele din incipit: “drumul trece prin Jidovita, pe podul de lemn, acoperit, de peste Somes, si pe urma se pierde in soseaua cea mare si fara inceput...”. In cele doua fragmente, drumul devine un adevarat “personaj” cu valoare simbolica: el sugereaza “drumul” vietii lui Io, cu toate meandrele lui, pierdut apoi in final, si integrat in destinul anonim al “Celor multi umili!” carora autorul le inchina cartea.

-**hora** este un alt element de compozitie care deschide si inchide romanul avand –de fiecare data- o alta semnificatie: in primul capitol, la acest moment din viata satului iau parte mai toate personajele antrenate in actiune (prin aceasta scena de inceput se realizeaza si **expozitiunea** romanului); in final, ni se sugereaza ca, daca unii s-au stins, altii le-au luat locul, iar Timpul nepasator acopera totul: “ograda gema de oameni ... Batranii, cu primarul Florea Tancu in frunte, stateau in poarta deschisa si, privind cum joaca tineretul, vorbeau despre biserica, despre cules si despre darile grele...”.

Prin ultimele doua elemente, drumul si hora, se poate observa ca Rebreanu asigura atat circularitatea, structura simetrica, cat si inceputul si finalul a operei. Se poate spune deci ca au un rol esential, care, de ce nu, redau o parte a originalitatii romanului.

d) **Focalizarea** reprezinta perspectiva din care evenimentele unei naratiuni sunt aduse la cunostinta cititorului de catre autor. In romanul “Ion”, putem intalni toate cele **trei tipuri de focalizare: focalizarea externa, focalizarea interna si focalizarea zero**. Cea externa inregistreaza evenimentele asemenea unei camere de luat vederi. Autorul este obiectiv, aduce in fata cititorului faptele reale, neinsotite de judecata autorului: “In vremea aceasta doamna Herdelea si Ghighi in salon, revoltate, ocarau si blestemau pe Belciug, asteptand sa vie Titu, care se repazise cu noapte-n cap pana in Armadia sa ridice de la perceptie un avans pe leafa invatatorului, deoarece ramasesera fara un gologan in casa.”. Un exemplu de focalizare interna l-ar putea reprezenta: “Cativa oameni s-au stins, altii le-au luat locul. Peste zvarcolirile vietii, vremea venea nepasatoare, stergand toate urmele. Suferintele, patimile, nazuintele, mari, mici, se pierd intr-o taina dureros de necuprinsa, ca niste tremurari plapande intr-un uragan urias. Herdelenii tac toti trei. Numai gandurile lor, atatate de speranta impodobitoare a tuturor sufletelor, alearga neincetat inainte.”. In acest fragment Rebreanu isi expune propria parere, inasa cum acesta ar trebui sa fie impartial si obiectiv, realizeaza ca nu poate face acest lucru si pune aceste perceptii pe seama Herdelenilor. Astfel el da impresia ca patrunde in constiinta personajelor, realizand o focalizare interna. Defapt toata opera este conceputa printr-o imbinare a celor trei tipuri de focalizari, de aceea este si foarte greu de delimitat pe pasaje aceste tehnici compozitionale. Ultimul tip de focalizare ar fi cea zero, care intr-o oarecare masura realizeaza legatura dintre primele doua. Aceasta descrie realitatea din perspectiva naratorului omniscient, oferand o viziune globala.

Focalizare este folosita tocmai pentru efectul pe care il produce. Intr-un bun roman realist nu ar trebui sa lipseasca nici una din acestea. Prin combinarea lor cititorul isi poate forma o impresie de ansamblu, neutra(**efectul focalizarii externe**), dar in acelasi timp accesul lui la

psihologia personajului nu ii este oprit(**efectul focalizarii interne**), si nu mai putin important este acel detaliu de care pomeneam anterior, detaliu fiind cel ce da iluzia realului(**efectul focalizarii zero**).

e) **Coerenta**, pentru romanul “Ion”, este inca un punct important care nu-I lipseste. Romanul realist refuza, la nivelul istoriei, loviturile de teatru si situatiile neprevazute, preferand intrigi simple si banale. Acesta ipoteza se adevereste in acest caz intriga nefiind prea complicata. Intr-o lume in care statutul social al omului ete stabilit in functie de pamantul pe care-l posedaeeste firesc faptul ca mandria lui Ion sa-l duca spre patima devoratoare pentru pamant. Solutia lui Rebreanu este ca Ion se va casatori cu Ana, o fata bogata pe care insa nu o iubeste. Aceasta tema nu este una neobisnuita, ci chiar fireasca, exceland chiar prin acest neobisnuit firesc.

2) **Sursa de inspiratie** a operei au constituit-o trei intamplari reale, pe care autorul le-a “topit” si unificat intr-o panza enorma, tinzand spre monumental. Astfel, patania unei fete bogate (amagita de un fecior bogat) si marturisirile unui fost coleg de liceu care I s-a plans autorului de lipsa pamantului s-au pastrat in roman, cu tot dramatismul lor din viata concreta; de asemenea, gestul sarutului gliei este descris intr-o scena emotionanta, care-I confera lui Ion proportii uriase. Noutatea pe care o aduce Rebreanu consta in tehnica infatisarii detaliilor, in imaginile plastice si in derularea intamplarilor care par a fi filmate cu incetinitorul.

3) Pornind de la aceste idei Rebreanu creaza “o epopee perfecta” (G. Calinescu). Miza in “Ion” este pamantul care determina, in lumea satului, pozitia sociala si autoritatea morala(conflictul exterior). **Conflictul principal al romanului** este de ordin interior si consta in lupta care se da, in sufletul lui Ion, intre cele doua “glasuri” care-I stapanesc fiinta, pana la sfasiere. Lui Ion ii place Florica, dar Ana are pamant, asa ca el ii face curte acesteia, spre disperarea lui Vasile Baci, tatal Anei, care se cearta cu ion si-l face de rasul satului, spunandu-I “sarantoc”. Alexandru Glanetasu, tatal lui Ion, a risipit zestrea Zenobiei, care avusese avere cand se maritase cu el. Vasile Baci, om vrednic al satului, se insurase tot pentru avere cu mama Anei, dar fiind harnic sporise averea si se gandea sa-I asigure fetei o zestre atunci cand se va marita. Ion, flacau harnic si mandru, dar sarac o necinsteste pe Ana si il obliga astfel pe Vasile Baci sa I-o dea de nevasta impreuna cu o parte din pamanturi. Obtinand avere, Ion dobandeste situatie sociala, demnitate umana si satisfacerea propriului orgoliu.

In celalalt plan (aici apar si **conflictele secundare** – sustinute de personajele secundare), invatatorul Herdelea are necazurile sale. Herdelea isi zidise casa pe lotul ce apartinea bisericii, cu invoirea preotului Belciug. Relatiile invatatorului cu preotul se degradeaza cu timpul, de aceea Herdelea se teme pentru ca ar putea pierde toata

agoniseala si I-ar ramane familia pe drumuri. In sat domina mentalitatea ca oamenii sunt respectati daca au oarecare agoniseala, fapt ce face ca relatiile sociale sa fie tensionate intre "sarantoci" si "bogotani", ceea ce face sa se dea in permanenta o lupta apriga pentru existenta. **Dezmodamantul:** Batuta de tata si de sot, Ana, ramasa fara sprijin moral, dezorientata si respinsa de toti, se spanzura. Florica, parasita de Ion, se casatoreste cu George si se bucura de norocul pe care il are, desi il iubea tot pe Ion. Desi asezat la casa lui, Ion, din cauza firii lui patinase, nu se poate multumi cu averea pe care o dobandise si ravneste la Florica. Sfarsitul lui Ion este naprasnic, este omorat de George Bulbuc, care-l prinde iubindu-se cu nevasta lui, asadar este o crima pasionala.

IV.1. **Personajul principal in romanul realist** sustine firul epic al romanului, este implicat in aproape toate conflictele acestuia. Structura sa psihologica este pusa sub semnul unor trasaturi dominante, iar in ceea ce priveste evolutia sa este reliefata prin opozitii si corelatii cu alte personaje. Personajul Ion este unul de referinta in literatura romana, concentrand tragica istorie a taranului ardelean din primele decenii ale acestui secol. Conflictul interior care marcadestinul flacaului este vizibil inca de la inceputul romanului. "Iute si harnic ca ma-sa", chipes, voinic, dar sarac, Ion simte dureros prapastia dintre el si "ogotanii" satului ca Vasile Baci. Patima pentru pamant il macina ca "pamantul ii era drag ca ochii din cap". Pamantul insemna pentru Ion demnitate, obiect al muncii asupra caruia isi exercita energia, vigoarea, harnicia si priceperea. Dupa ce o lasa insarcinata pe Ana, atitudinea lui Ion este rece, distanta, cinica, refuza sa vorbeasca cu ea si-I spune sa-l trimita pe taica-sau sa discute. Cand trateaza problema zestrei cu Vasile Baci, Ion este "semet si cu nasul in vant", sfidator, constient ca detine controlul absolut asupra situatiei si ca-l poate sili sa-I dea pamantul la care atata ravnisse. Odata satisfacuta patima pentru pamant, celalalt glas ce mistuie sufletul lui io, iubirea patimasa pentru Florica, duce fara dubiu la destinul tragic al eroului.

2. Romanului "Ion", nu ii lipseste nici **personajul alter ego**. Acesta este "purtatorul de cuvnt" al autorului; in romanul realist, prin personajul alter ego autorul asigura un grad mai mare de obiectivitate discursului sau. Pentru Liviu rebreanu, acest personaj este intruchipoat de Titu Herdelea. Daca in aceasta opera el are parte de un final (intr-o oarecare masura) deschis, il mai putem intalni deasemenea in Rascoala si Gorila, la varste diferite si in etape distincte ale evolutiei sale.

"Ion era o larga fresca a vietii romanesti in Ardealul revenit eposul permanentei elementului romanesc in mijlocul unei imprejurari neprielnice, evocat insa nu in motivatia ei eroica, ci prin intelegerea resorturilor statornice ale sufletului taranesc, lacomia de pamant si

senzualitatea robusta, afirmate prin siretlenie, lipsa de scrupule, cruzime”
– Tudor Vianu.

Cea mai importanta particularitate a romanelor lui Rebreanu este insa deschiderea spre modern. Astfel, analiza traiirilor afective ale personajelor (nelinistea, obsesia, mustrarile de constiinta), studierea instinctelor primare, sondarea adancimilor obscure ale psihologiei colective, cercetarea traiirilor omului aflat in fata mortii si alte trasaturi, fac din Rebreanu ctitorul romanului romanesc modern.

De asemenea, aspiratia spre echilibru, monumentalitatea si finalurile tragice situeaza opera lui Rebreanu in randul marii proze romanesti.

In acest context, romanului “Ion” ii revine un loc important prin dimensiunile simboliceale personajului central si prin maretia linistita a curgerii vietii, infatisata in cadente largi, de epopee.

